

POLISSAMARBETE

Det huvudsakliga verktyget för polissamarbetet är Europeiska polisbyrån (Europol), som är en central del av den bredare europeiska strukturen för inre säkerhet. Samarbetet och politiken är fortfarande under utveckling, och fokus ligger på att avvärja EU-omfattande hot och brottslighet på ett effektivare sätt. För Europaparlamentets del är det särskilt viktigt att detta sker i överensstämmelse med de grundläggande rättigheterna och bestämmelserna om uppgiftsskydd.

RÄTTSLIG GRUND

Artiklarna 33 (tullssamarbete), 87, 88 och 89 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

MÅL

Ett effektivt polissamarbete är en nyckelfaktor för att göra unionen till ett område med frihet, säkerhet och rättvisa som bygger på respekt för de grundläggande rättigheterna. Gränsöverskridande brottsbekämpande samarbete – som omfattar polis, tull och andra brottsbekämpande myndigheter – syftar till att förebygga, upptäcka och utreda brott i Europeiska unionen. I praktiken gäller detta samarbete huvudsakligen grov brottslighet (organiserad brottslighet, narkotikahandel, människohandel, it-brottslighet) och terrorism.

RESULTAT

A. Den första fasen

Polissamarbetet mellan medlemsstaterna inleddes 1976 med vad som kallades "Trevigruppen", ett mellanstatligt nätverk med företrädare för justitie- och inrikesministerier. Därefter angavs i Maastrichtfördraget vilka frågor av gemensamt intresse som berättigade ett polissamarbete (terrorism, narkotikahandel och andra former av internationell brottslighet). Det fastställdes även att en europeisk polisbyrå (Europol) skulle skapas, i ett första skede i form av Europol's narkotikaenhet. Europolkonventionen undertecknades den 26 juli 1995, men byrån inledde officiellt sin verksamhet först den 1 juli 1999, med förstärkta befogenheter enligt Amsterdamfördraget (som undertecknades den 2 oktober 1997). Polissamarbetet hade dock avancerat redan innan Europol kom till. I och med skapandet av Schengenområdet 1985, först med bara en handfull medlemsstater, hade gränsöverskridande polissamarbete blivit en realitet (se även faktablad [4.2.4](#)). Schengenregelverket – inbegripet de aspekter som rör polissamarbete – införlivades i

EU:s lagstiftning i och med Amsterdamfördraget, dock inom den tredje, mellanstatliga pelaren. Samma mellanstatliga metod tillämpades för åtgärder för polissamarbete vilka antogs av en liten grupp medlemsstater i enlighet med Prümfördraget, som innehöll bestämmelser om utbyte om dna, fingeravtryck och fordonsregistreringsuppgifter. Prümfördraget infördes fullt ut på unionsnivå genom rådets beslut 2008/615/RIF av den 23 juni 2008.

B. Nuvarande institutionella ramar

De institutionella ramarna har förenklats avsevärt genom Lissabonfördraget (EUF-fördraget), och de flesta åtgärder för polissamarbete antas numera inom det ordinarie lagstiftningsförfarandet (medbeslutandet) och kan bli föremål för rättslig prövning i domstolen. Även om man bortser från de särskilda villkor som gäller för området med frihet, säkerhet och rättvisa (undantag för Storbritannien, Irland och Danmark [protokoll 21 och 22 till EUF-fördraget] och en framskjuten roll för de nationella parlamenten [protokoll 1 och 2]) har emellertid polissamarbetet, men även det straffrättsliga samarbetet, inte fullständigt fogats in i gemenskapsramen, utan har bevarat en viss särprägel:

- Kommissionen delar sin initiativrätt med medlemsstaterna, förutsatt att dessa företräds av en fjärdedel av rådets ledamöter (artikel 76 i EUF-fördraget).
- Europaparlamentet ska endast höras om åtgärder för operativt samarbete, vilka antas enhälligt av rådet. Om ingen enighet nås i rådet får nio eller fler medlemsstater samarbeta inom ramen för ett fördjupat samarbete. I detta scenario upphäver Europeiska rådet tillfälligt förfarandet för att uppnå konsensus (den så kallade nödbromsen enligt artikel 87.3 i EUF-fördraget).

C. Centrala lagstiftningsakter om polissamarbete som antagits i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet

- Europaparlamentets och rådets [förordning \(EU\) 2015/2219](#) av den 25 november 2015 om Europeiska unionens byrå för utbildning av tjänstemän inom brottsbekämpning (Cepol) och om ersättning och upphävande av rådets beslut 2005/681/RIF, tillämplig sedan 1 juli 2016.
- Europaparlamentets och rådets [direktiv \(EU\) 2016/681](#) av den 27 april 2016 om användning av passageraruppgiftssamlingar (PNR-uppgifter) för att förebygga, förhindra, upptäcka, utreda och lagföra terroristbrott och grov brottslighet. Medlemsstaterna skulle ha införlivat direktivet i sin nationella lagstiftning senast den 25 maj 2018.
- Europaparlamentets och rådets [förordning \(EU\) 2016/794](#) av den 11 maj 2016 om Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning (Europol) och om ersättande och upphävande av rådets beslut 2009/371/RIF, 2009/934/RIF, 2009/935/RIF, 2009/936/RIF och 2009/968/RIF, tillämplig sedan den 1 maj 2017.
- Europaparlamentets och rådets [förordning \(EU\) 2018/1726](#) av den 14 november 2018 om Europeiska unionens byrå för den operativa förvaltningen av stora it-system inom området frihet, säkerhet och rättvisa (eu-LISA), om ändring av förordning (EG) nr 1987/2006 och rådets beslut 2007/533/RIF och om upphävande av förordning (EU) nr 1077/2011, tillämplig sedan den 11 december 2018.

- Europaparlamentets och rådets [förordning \(EU\) 2018/1862](#) av den 28 november 2018 om inrättande, drift och användning av Schengens informationssystem (SIS) på området polissamarbete och straffrättsligt samarbete, om ändring och upphävande av rådets beslut 2007/533/RIF och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1986/2006 och kommissionens beslut 2010/261/EU, tillämplig senast från den 28 december 2021.
- Parlamentet antog sin [ståndpunkt vid första behandlingen den 16 april 2019](#) inför antagandet av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/... om inrättande av en ram för interoperabilitet mellan EU-informationssystem på områdena polissamarbete och straffrättsligt samarbete, asyl och migration och om ändring av förordningarna (EU) 2018/1726, (EU) 2018/1862 och (EU) 2019/... . Det finns en preliminär överenskommelse mellan parlamentet och rådet om slutakten.
- Parlamentet antog sin [ståndpunkt vid första behandlingen den 17 april 2019](#) inför antagandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/... om fastställande av bestämmelser för att underlätta användning av finansiell information och andra uppgifter för att förebygga, upptäcka, utreda eller lagföra vissa brott och om upphävande av rådets beslut 2000/642/RIF. Det finns en preliminär överenskommelse mellan parlamentet och rådet om slutakten.

D. Byråer och övriga organ för polissamarbete

1. Europeiska unionens byrå för samarbete inom brottsbekämpning (Europol)

[Europol](#) är en byrå vars främsta mål är att göra Europa säkrare. Byrån stöder EU:s medlemsstater i deras kamp mot terrorism, it-brottslighet och andra allvarliga och organiserade former av brottslighet. Europol samarbetar också med många partnerländer utanför EU och internationella organisationer. Storskaliga kriminella nätverk och terroristnätverk utgör ett stort hot mot EU:s inre säkerhet. De största säkerhetshoten kommer från terrorism, internationell narkotikahandel och penningtvätt, organiserade bedrägerier, euroförfalskningar och människohandel.

Europol har inrättat flera specialiserade enheter för att bemöta dessa hot:

- Europeiska it-brottscentrumet (EC3) ska stärka de brottsbekämpande insatserna mot it-brottslighet i EU och därmed bidra till att skydda medborgare, företag och myndigheter från brott på internet.
- Europeiska centrumet för bekämpning av människosmuggling (EMSC) ska hjälpa EU:s medlemsstater med att inrikta sig på och upplösa de komplexa och sofistikerade kriminella nätverk som är inblandade i smuggling av migranter.
- Europeiska centrumet mot terrorism (ECTC) är en insatscentral och ett nav med expertis som svarar mot det växande behovet av kraftfullare EU-åtgärder mot terrorism.
- Den samordnade koalitionen mot brott mot den immateriella äganderätten (IPC3) ger operativt och tekniskt stöd till brottsbekämpande myndigheter och andra partner.

- FIU.net är ett decentraliserat och sofistikerat datanätverk som stöder finansunderrättelseenheterna i EU i deras kamp mot penningtvätt och finansiering av terrorism.
- EU-enheten för anmälan av innehåll på internet (EU IRU) upptäcker och undersöker skadligt innehåll på internet och i sociala medier.

Europol inrättades genom Europolförordningen. Byrån är baserad i Haag i Nederländerna.

För att uppnå större ansvarsskyldighet för byrån inrättades en gemensam parlamentarisk kontrollgrupp för Europol inom ramen för Europolförordningen. Enligt artikel 88 i EUF-fördraget ska Europaparlamentet, tillsammans med de nationella parlamenten, granska Europols verksamhet. Enligt artikel 51 i Europolförordningen ska den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen ”utöva politisk övervakning av hur Europol i sin verksamhet fullgör sitt uppdrag, inbegripet vad avser konsekvenserna av denna verksamhet för fysiska personers grundläggande fri- och rättigheter”.

2. Europeiska unionens byrå för utbildning av tjänstemän inom brottsbekämpning (Cepol)

[Cepol](#) är en byrå som arbetar med att utveckla, genomföra och samordna utbildning för tjänstemän inom brottsbekämpningen. Cepol bidrar till ett säkrare Europa genom att underlätta samarbete och kunskapsutbyte mellan tjänstemän inom brottsbekämpande myndigheter i EU:s medlemsstater, och i viss mån från tredjeländer, i frågor som rör EU:s prioriteringar på säkerhetsområdet, i synnerhet EU:s policycykel avseende grov och organiserad brottslighet.

Byrån för utbildning av tjänstemän inom brottsbekämpning har inrättats inom ramen för Cepolförordningen. Den är baserad i Budapest i Ungern.

3. Ständiga kommittén för operativt samarbete i frågor som rör den inre säkerheten (COSI)

Artikel 71 i EUF-fördraget lyder som följer: ”En ständig kommitté ska inrättas i rådet för att se till att det operativa samarbetet inom unionen främjas och förstärks i frågor som rör den inre säkerheten. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 240 ska den främja samordningen av de åtgärder som vidtas av medlemsstaternas behöriga myndigheter. Företrädare för unionens berörda organ och byråer får medverka i kommitténs arbete. Europaparlamentet och de nationella parlamenten ska informeras om arbetet.”

COSI inrättades genom [rådets beslut av den 25 februari 2010](#) om inrättande av Ständiga kommittén för operativt samarbete i frågor som rör den inre säkerheten (2010/131/EU).

4. EU:s underrättelse- och lägescentral (EU Intcen)

EU:s underrättelse- och lägescentral (EU Intcen) är strängt taget inte ett organ som hör till polissamarbetet, eftersom den utgör ett direktorat inom Europeiska utrikestjänsten och bara ägnar sig åt strategisk analys. Intcen bidrar emellertid till polissamarbetet genom att ta fram hotbilda-bedomningar som bygger på information från underrättelsetjänsterna, militären, diplomater och polisen. Intcen kan också bidra

operativt genom att exempelvis ta fram EU-omfattande information om terroristers destinationer, motiv och förflyttningar.

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

Parlamentet har spelat en nyckelroll i utformningen av EU:s lagstiftning på området för polissamarbete genom att göra EU-medborgarnas säkerhet till en politisk prioritet. Dessutom har det, inom ramen för det ordinarie lagstiftningsförfarandet, där parlamentet är jämbördigt med rådet, arbetat med att förbättra polissamarbetet.

Det huvudsakliga verktyget för polissamarbetet är Europol, som är en central del av EU:s bredare struktur för inre säkerhet. Som en del av reformen av Europol förespråkade parlamentet aktivt en utökad parlamentarisk granskning och bättre bestämmelser om skydd av personuppgifter.

Samarbetet och politiken på det polisiära området är fortfarande under utveckling, och fokus ligger på att avvärja EU-omfattande hot och brottslighet på ett effektivare sätt. För parlamentets del är det särskilt viktigt att detta sker i överensstämmelse med bestämmelserna om grundläggande rättigheter och uppgiftsskydd. Samtidigt som det har gjorts en fullständig översyn av reglerna för EU:s organ för polissamarbete kommer det fortfarande att krävas samordnade insatser för att ytterligare stärka polissamarbetet, särskilt när det gäller utbyte av uppgifter och bevisning mellan medlemsstaternas brottsbekämpande myndigheter samt mellan dessa och EU:s byråer. Parlamentet har kraftfullt uppmanat medlemsstaterna att genomföra nödvändiga förbättringar avseende teknisk standardisering när det gäller uppgifternas kvalitet och att inrätta rättsliga ramar för en framtida strategi för "informationsutbyte som standard". Allt eftersom antalet uppgifter ökar och förväntningarna blir större måste det finnas tillräckligt med ekonomiska och mänskliga resurser för EU:s byråer. Parlamentets roll kommer vidare förmodligen att skifta från införandet av ny lagstiftning till övervakning av genomförandet av lagstiftningen.

Parlamentet är numera en fullfjädrad institutionell aktör på det säkerhetspolitiska området och bör spela en central roll i utvärderingen och definitionen av politiken för inre säkerhet. Parlamentet har redan gjort avtryck på politiken för inre säkerhet, inklusive politiken för polissamarbete.

Kristiina Milt
05/2019

